

Geçmişten Günümüze Malatya Kütüphaneleri

Malik YILMAZ (*)

Dündar ALİKILIÇ (**)

Öz: Bir milletin yaşadığı coğrafyayı ve tarihini bilmesi gereklidir. Bu bilgiler ise çoğunlukla kütüphane ve arşiv kaynaklarında yer almaktadır. Bir bölgenin ya da şehrin tarihinden ya da eğitiminden bahsedilecekse bir kültür ve eğitim kurumu olarak kabul edilen kütüphanelerinden bahsetmek önemlidir. Malatya tarihini konu alan çok sayıda yayın olmasına karşın, Malatya kütüphanelerinin tarihini geçmişten günümüze inceleyen yayınların az olduğu görülmektedir. Nitekim bazı çalışmalarda, Malatya kütüphanelerinin tarihi çok kısa şekilde ele alınmıştır. Bu durum Malatya kütüphanelerinin çalışılması gerektiğini ortaya koymuştur. Çalışmanın konusunu Malatya'nın tarih boyunca sahip olduğu kütüphaneler oluşturmaktadır. Anadolu'nun kavşak noktasında olmasından ötürü tarihi süreçte sürekli kendini savunmak zorunda kalan ve savaş halinde olan bir şehir olarak Malatya'nın tarihi eserlerinin ve kütüphanelerinin birçoğu, ne yazık ki günümüze kadar ulaşamamıştır. Bu durum Osmanlı Devleti'nden önceki dönemlere ait medeniyetlerin kütüphanelerinin de içinde olduğu tarihi eserlerin günümüze ulaşmamasına neden olmuştur. Dolayısıyla Osmanlı Devleti'nden itibaren günümüze kadar var olan Malatya'daki tüm kütüphaneler çalışmada yer almaktadır. Bununla birlikte Malatya'da Cumhuriyet döneminde kurulan kütüphaneler de incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Malatya, Kütüphaneler, Malatya Kütüphaneleri

Malatya Libraries From Past To Present

Abstract: A nation needs to know the geography and its history. This information can be generally obtained from the library and archive sources. It is also important to mention the libraries that are considered as a cultural and educational institution if the history or education of a region or city are mentioned. Although there are many publications on the history of Malatya, it is seen that there are few publications on the history of Malatya libraries from past to present. In fact, the history of Malatya libraries has been dealt with very briefly in some studies. This situation reveals that Malatya libraries should be studied. The subject of the study is the libraries in Malatya throughout the history. Malatya has always had to fight and defend itself in the historical process and because it is at the junction point of Anatolia. For this reason, many of the historical monuments and libraries of Malatya have not been reached until today. This situation prevented the historical artifacts from the Ottoman Empire, including the libraries of civilizations from the previous periods, to survive. Therefore, all the libraries in Malatya, which existed from the Ottoman Empire to the present day, are included in the study. In addition, libraries in the Republic of Malatya are also examined.

Keywords: Malatya, Libraries, Malatya Libraries

*) Dr. Öğr. Üyesi Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü (e-posta: malik.yilmaz@atauni.edu.tr)

**) Prof. Dr. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü (e-posta: alikilic@atauni.edu.tr)

Makale Geliş Tarihi: 17.11.2018

Makale Kabul Tarihi: 21.12.2018

I. Giriş

Anadolu, Avrupa'nın doğusu ile Asya'nın batısını birleştiren coğrafi bir bölgedir. Her iki kıtayı birbirine bağladığından ötürü medeniyetler beşiği haline gelmiştir. Medeniyetleri birleştiren önemli kavşak noktalarından biri de Malatya'dır. Bu özellik Malatya'yı tarihin her döneminde değerli kılmıştır. Tarihin her sahnesinde bu denli yer almak, şehri kimi zaman çok fazla yıpratırsa da birçok yönden de geliştirmiş ve ilerletmiştir. Çok çeşitli tarihi eserler bugün bile varlığını devam ettirmektedir. Şehrin sürekli el değiştirmesi devamlı olarak savaş durumu oluşturmuş bu da şehrin gelişmesini olumsuz etkilemiştir. Tarihi eserler, yapılar ve binalar çok fazla tahribat yaşamış birçoğu varlığını devam ettirememiştir. Tüm bunların yanı sıra şehir halkı sürekli olarak kendini savunmak zorunda kaldığı için eğitime de çok fazla zaman ayıramamış ve gereken önemi gösterememiştir. Bu durum şehirde bulunan medreselerin, tekkelerin ve kütüphane gibi eğitim kurumlarının sayılarının az olmasına sebep olmuştur; ancak özellikle cumhuriyetten sonra eğitime daha çok önem verilmiş ve eğitim kurumlarının sayısı ve niteliği artırılmıştır. Bu çalışmada eğitimin en büyük destekçilerinden biri olan kütüphaneler ele alınmış bu bağlamda Malatya kütüphaneleri tarihsel süreçte geçmişten günümüze incelenmiştir.

Geçmişte kurulan ve faaliyet gösteren kütüphanelerin bir kısmı varlığını devam ettiren bir kısmının geriye sadece adları kalmıştır. Ulaşılabilen ve hakkında bilgi edinilen kütüphanelere çalışmada yer verilmiştir. Araştırmada verileri elde etmek amacıyla dolaylı gözlem yönteminin tekniklerinden biri olan kaynak taraması yoluna gidilmiştir.

II. Malatya Adının Kaynağı ve Tarihi

İnsanoğlu var olduğundan beri kültür ve medeniyetini oluşturmaya başlamıştır. Bu medeniyetler dönem dönem iç ve dış etkiler sebebiyle değişerek ve gelişerek günümüze kadar ulaşmıştır. Bazı zamanlar tabii afetler ve siyasi olaylar bu gelişmeyi kesintiye uğratmıştır. Malatya'da medeniyet kökenleri derinlerde olmasına karşın coğrafi ve siyasi konjonktüre bağlı olarak bu değişimi yaşamış yerleşim yerlerinden biridir (Şancı, 2013: 17). Malatya ve çevresinde, milattan önceki dönemlere ait kültür kalıntıları mevcut olsa da, yazı icat edilmediğinden, şehrin adı bu belgelerde yer almamakla beraber, yazının icadıyla birlikte şehrin adı da tespit edilmeye başlanmıştır (Taş, 2009: 26).

İdari bakımdan Malatya, Osmanlı hâkimiyetine 1515 yılında katılmıştır. Malatya yöresi, Osmanlıların klasik döneminde, Maraş eyaletine bağlı bir liva (sancak) idi. 1867 yılındaki vilayet nizamnamesi ile Malatya sancak olmaktan çıkarılarak kazaya dönüştürülmüştür. Bu dönemde Malatya kazası, Diyarbakır vilayetinin Ma'muretü'l-Aziz sancağına bağlı bir kaza idi. H. 1278-1300/ m. 1870-1883 tarihinde Ma'muretü'l-Aziz kazası olmaktan çıkıp Diyarbakır vilayetine bağlı sancak haline getirilmiştir. Bu durum 1924 yılına kadar devam etmiştir (Yapıcı, 2014: 35). Malatya Cumhuriyet ile

birlikte (20 Nisan 1924 Anayasası 89. Maddesi) ile il olmuştur (Cumhuriyet dönemi, 2015).

III. Türk-İslâm Medeniyetinde Kütüphaneler

İslâm dünyasının ilk büyük kitaplığı Halife Me'mûn (h. 813-833) zamanında Bağdat'ta kurulan ve Beyt-ül Hikme denilen kütüphanedir. Sonra bunu, müstakil İslam devletlerinin ve beyliklerinin kurdukları kütüphaneler takip etmiştir (Şehsuvaroğlu, 1978: 3). Bu kütüphanelerin çoğu saray kütüphanesi olarak hizmet vermekteydi; ancak 11. yüzyılda medreselerin artması ile hocaların ve öğrencilerin de yararlanabilmesi için kütüphanelerde kullanıma açılan kitaplıklar oluşturulmuştur.

İlk Türk kütüphanelerinin kuruluşuna dair kayıtlara Orta Asya'da Uygur Türkleri tarihinde rastlanmaktadır (Eroğlu, 1990: 19). Türklerin Anadolu'yu fethetmeleri üzerine ilk olarak Anadolu Selçuklu hükümdarlarının ve Selçukluların bir kolu olan Artukoğullarının saraylarında da birer kütüphane olduğu bilinmektedir. Bunların en eskisi 11. yüzyılda Anadolu Selçuklularının kurdukları kitaplıklar ve özellikle II. Kılıç Arslan zamanında Konya'da kurulan kütüphanedir (Şehsuvaroğlu, 1978: 4). Selçuklular kurdukları medreselerde büyük ya da küçük mutlaka bir kütüphane ve mescit oluşturmuşlardır. Bazı medrese kütüphaneleri oldukça geniş bir kitap potansiyeline sahipti ve çok iyi bir çalışma sistemi vardı (Balık, 2008: 4).

Osmanlılarda da durum çok farklı değildir. Onlar da tıpkı Selçuklular gibi medreselerinde eğitimi güçlendirmek amaçlı kütüphaneler kurmuşlardır. Bu medreselerde müderrislerin okutacağı ve talebelerin de okuyacağı kitapları kapsayan küçük de olsa birer kütüphanenin bulunması gayet tabiidir. Hatta daha sonraki zamanlarda kurulan medreselerin birden fazla kütüphanelerinin olduğu vakfiyelerinden anlaşılmaktadır (Eroğlu, 1990: 22). Osmanlı kütüphanelerinin en eskileri saray kitaplıklarıdır, sonra bunları bey ve paşa konaklarındaki özel kütüphaneler takip etmiştir. Bu takip ediş o kadar hızlı bir ilerleme göstermiştir ki kitaplıklar ev ve konakların en az mutfak kadar gerekli bir bölümü haline gelmiştir ve zamanla bu özel kitaplıklar vakıf kitaplıkları haline almıştır (Şehsuvaroğlu, 1978: 5). Bununla birlikte Osmanlılarda cami kütüphanelerinin geliştiği görülmektedir. Hemen her cami ve mescit kurulurken, kurucular tarafından buralara görevlilerin ve ibadete gelen cemaatin okuyacağı Kur'an ve cüzlerin ağırlıkta olduğu kitaplıkların kurulduğu bilinmektedir. Koleksiyonlar genellikle caminin kurucusu ya da başka kişilerin vakfettiği kitaplardan oluşmaktaydı. Ağırlıklı olarak dini eserler olmasına karşın edebi, tarihi, tıbbi hatta nazari ve tatbiki ilimlere ait eserlerin de yer aldığı görülmektedir (Eroğlu, 1990: 23).

IV. Malatya Kütüphaneleri

Uzun zaman Selçuklular ve Osmanlıların elinde kalan Malatya şehri doğal olarak bu iki medeniyetten çok fazla izler taşımaktadır. İbadethaneleri, eğitim kurumları, ticaret yerleri vs. Selçuklu ve Osmanlı geleneklerine uygun şekilde yapılmıştır. Dolayısıyla dönemin Anadolu'daki diğer kütüphaneleri gibi Malatya'daki kütüphanelerin de birçoğu cami içerisinde kurulmuş ya da hayırsever kişilerin oluşturmuş oldukları vakıf kütüphanelerinden oluşmaktaydı. "Osmanlı İmparatorluğu'da sosyal hizmetler hayır

sahipleri tarafından kurulan vakıflar vasıtasıyla yürütülmekteydi. Bir insanın doğumundan ölümüne kadar hayatının her safhasında duyabileceği ihtiyaçlara cevap verebilmek gayesiyle kurulmuş bu vakıflar arasında medreselerde müderris ve öğrencilerin mahallerinde de mahalle halkının kitap ihtiyacını karşılamak için yapılmış kitap ve kütüphane vakıfları da bulunmaktaydı. Bu kütüphaneler ilk devirlerde ya câmi, türbe, tekke gibi müstakil bir hayır kurumunun içinde veya karakteristik Türk ve Müslüman şehirlerinin teşkilinde ve sosyal ve ekonomik hayata yön vermede önemli bir yeri olan imaret tesislerinde kurulmuşlardır. Daha sonraki yüzyıllarda da aynı gayeye yönelik, yine bir vakıf kuruluşu olan müstakil kütüphaneler ortaya çıkmıştır. Bu yüzden Osmanlı devri Türk kütüphaneleri karşımıza bir vakıf kuruluşu olarak çıkmaktadır” (Erünsal, 2008: XIV) Zengin bir tarihe sahip olması nedeniyle Malatya’da çok sayıda tarihi eser bulunmaktadır. Şehrin birçok yerinde camiler, medreseler, kaleler, bedestenler vs. yapılar mevcut iken kütüphaneler hususunda aynı şeyleri söylemek mümkün değildir. Aşağıda tarihi süreçte Malatya’da ortaya çıkan kütüphaneler ele alınmıştır.

A. Darende Sadrazam Mehmed Paşa Kütüphanesi

18. yüzyıl klasik yapı tarzını yansıtan kare planlı olan bu yapı, Darendeli Cebecizâde Sadrazam Mehmed Paşa tarafından yaptırılmıştır (Medeniyetin Beşiği Malatya, 2013: 154) Darende’nin meşhur ailelerinden Cebecizâdeler’e mensup olan Mehmed Paşa Darende’de doğmuştur. Darende’de başladığı eğitim hayatına İstanbul’da devam etmiş ve kapıcıbaşılık, silahdarlık, sadaret kethüdalığı ve sadr-ı azamlığa kadar yükselerek birçok görevde bulunmuştur. En son görevlendirildiği yer Erzurum valiliği olmuştur; ancak bu görevine başlayamadan vefat etmiştir. Mehmed Paşa yetmiş yıllık ömründe hayır müesseslerine son derece önem vermiş ve arkasından pek çok eser bırakmıştır. İlme çok değer verdiği için dolayı Darende’ye bir kütüphane inşa ettirmiş ve pek çok eseri de kütüphanesine kazandırmıştır. (Karakuş, 2001: 36). Paşa tarafından yaptırılan cami, medrese ve kütüphane 1896 yılında onarılmasına rağmen yıkılmaktan kurtulamamıştır. 1994 yılına kadar ayakta kalan sadece bir bahçenin köşesinde caminin minaresidir. Kütüphane ve külliye tamamen yıkılmıştır. Sözü edilen kütüphane 1926 yılında maarif vekâletine devredilmiştir (Gülseren, 1994: 26).

Kütüphane, Darende İlçesi, Zaviye Mahallesi’nde, Malatya -Ankara karayolunun 100 m. sağında yer alır. Kare planlı, kesme taş malzemeli yapının üzeri tek kubbelidir. Portal üzerinde h. 1193/ m. 1779 tarihli kitabe yer almaktadır. Yanlarda iki pencere ile mekân dışarı açılmaktadır. Darendeli Sadrazam Mehmed Paşa tarafından yaptırılmış, 436 m² alan üzerindedir. Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından 2008 yılında restore edilmiştir (Darendeli, 2018) Kütüphane, Malatya’nın Darende ilçesinde, merkezde, Heyiketeği mahallesindedir. Cami, medrese, kütüphane ve su kuyusundan meydana gelen külliye şeklinde bir yapıdır. Külliye sadece caminin minaresi ile kütüphane günümüze ulaşabilmiştir.

Resim 1: Sadrazam Mehmed Paşa Kütüphanesi'nin restore edilmiş hali

H. 1192/ m. 1778 tarihinde inşa edilen ve hala ayakta olan kütüphane binasının kuzeye bakan duvarı üzerinde dört satırlık bir kitabe bulunmaktadır. Kitabenin son satırı ebce hesabı ile yapılaş tarihini göstermektedir (Akgündüz, Öztürk ve Baş, 2002: 487). Bu kitabede, Mermer üzerine, kabartma bir baklava motifle birbirinden ayrılmış iki friz halinde şu ifade yer almaktadır (Soysal, 1999: 218).

Bânî-i buk'a Mehemed Paşa Sadr-ül-âli (1)

Adi ü dâd-ı amel-i hayrına akar koydu (3)

Feyziyâ sanma sakın bu binâ mutlakdır (2)

Düştü târihine fihâ kütübün kayyime (4)

Kitabeden, banisinin Sadrazam Mehmed Paşa olduğu anlaşılmaktadır. Kitabedeki “kayyemehu kaydı” ibaresi, ebce hesabı ile h. 1189/ m. 1775 yılına tekabül etmektedir. Ancak kütüphanenin de medrese ile birlikte m. 1777/ m. 1778 yılında inşa edildiği belirtilmektedir (Akgündüz, Öztürk ve Baş, 2002: 487).

Kitabeye göre bu bina aslında bir buk'a¹ olarak yapılmıştır. Darende ve çevresinin de dâhil olduğu Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde ortaokul ve lise seviyesindeki küçük medreselere o devirde buk'a adı verildiği bilinmektedir (İpşirli, 1992: 386-387). Mehmet Paşa vakfiyesinde de burası için dershane tabiri kullanılmıştır. Dershane ise, ders verilen ya da ders çalışılan yer demektir. Bu durumda her iki ifade birbirini teyit etmektedir. Mehmet Paşa Kütüphanesi'ne ait orijinal mühür üzerinde de “*Vakfuhâza's-Sadru'l-a'zam Mehmed Paşa ed- Darendevî. Sene 1192 (1778)*” kaydı bulunmaktadır. Bu durumda, kütüphane olarak bilinen yerin önce dershane olarak kullanıldığı, sonra kütüphane olarak kullanılmaya başladığı söylenebilir (Akgündüz, Öztürk ve Baş, 2002: 488).

Kütüphaneye ilk onarım, Mehmet Paşa'nın kızı Halime Hatun tarafında yaptırılmıştır. Daha sonra kütüphanedeki hasarların artmasıyla birlikte m. 1839-1841

¹ Büyük yapı

yıllarında İzzet Mehmed Paşa Vakfı, m. 1839- 1841 yıllarında Cebecizâde Mehmed Paşa Vakfı tarafından ve yine m. 1896 yılında aynı vakıf tarafından tadilatlar yapılmıştır. Bu onarımlar kütüphaneyi ayakta tutmak için yeterli olamamıştır. 1994 yılına gelindiğinde ayakta kalan sadece bir bahçenin köşesinde caminin minaresi ve kütüphanenin bir kısmıdır. Taşları da sekilerde ve ev temellerinde kullanılmıştır. Kütüphane neredeyse tamamen yıkılmıştır denebilir (Gülseren, 1994: 26). Kütüphanenin bu kadar ve sık tahrip olmasından üzerinde bulunduğu arsanın da etkili olabileceğini düşünen yetkiler daha farklı çözüm yollarına gitmişlerdir. Bazı hamiyet sahiplerinin gayretleri ile zaman zaman kütüphane korumaya alınsa dahi orijinal kütüphane binası yıkılmak üzere kaderine terk edilmiştir. 1990 yılında kütüphanenin bahçesine Mehmet Paşa İlçe Halk Kütüphanesi adı ile yeni bir bina inşa edilerek bu binada hizmet vermeye başlanmıştır (Akgündüz, Öztürk ve Baş, 2002: 488).

B. Kütüphaneye Yapılan Kitap Bağışları

Kütüphane ilk kurulduğu zamandan itibaren çok sayıda kitap bağışı yapılmıştır. Burada bulunan vakıf kitaplar, 18 ve 19. yüzyılda yapılmış olan bağışlardan oluşmaktadır. Bazı kayıtlara göre Mehmed Paşa ve diğer âlim ve vezirler tarafından kütüphaneye 6000 cilt kitap vakfedilmiştir; ancak iyi korunamaması nedeniyle kitapların sayısı zamanla 700'e kadar düşmüştür. Sonradan yapılan bağışlar ve gösterilen ilgi ile kitap sayısı artmıştır; fakat Mehmed Paşa zamanında vakfedilen kitaplardan çok azı mevcuttur. H. 1318/ m. 1900 ve h. 1318/ m. 1901 tarihli kayıtlara göre Mehmed Paşa Kütüphanesi'nin 712 kitabı bulunmaktaydı. Bu tespitler, daha önce kütüphanenin 6000 cilt kitabı olduğuna dair görüşlerin biraz abartılı olduğunu göstermektedir. Aksi halde kütüphanenin kuruluşundan sonra yaklaşık yüzyıl içerisinde 5500 cilt kitabın kaybedildiğini kabul etmek gerekmektedir. Bu da pek mümkün gözükmemektedir (Akgündüz, Öztürk ve Baş, 2002: 489).

C. Mehmed Paşa'nın Kendi Kütüphanesine Bağışları

Cebecizâde Sadrazam Mehmed Paşa'nın vakıf kitapları üzerinde, kitabın vakfiyesi ve kütüphanenin orijinal mühür kaydı birlikte yer almaktadır. Yukarıda kaydedildiği üzere kütüphaneye ait mühür kaydında "*Vakfuhâza's – Sadru'l-a'zam Mehmed Paşa ed-Darenevî. Sene 1192 (1778)*" ibaresi bulunmaktadır. Mehmed Paşa'nın vakıf kitaplarından birinin ilk sayfasında yazılı bulunan Arapça vakfiyesinde; "*Allah'ın rızasını talep ederek ve Nebi'sinin şefaatinin umarak, talebelerin kitaba bir zarar vermeksizin bulunduğu yerinde yaralanması şartıyla vakfedilmiştir*" ifadesi kayıtlıdır (Akgündüz, Öztürk ve Baş, 2002: 489).

D. Hasan Rıza Paşa Bağışları

Hasan Rıza Paşa, h. 5 Cemaziyelevvel 1238/ m. Ocak 1823'de Halep valiliğine tayin edildikten sonra, cediti Cebecizâde Mehmed Paşa Kütüphanesi'ne her biri ayrı cüzler halinde bulunan bir takım yazma Kur'an ve kitaplar vakfetmiştir. Vakıf Kur'an cüzleri ve kitapların vakfiye kayıtları halen üzerlerinde bulunmaktadır. Kur'an cüzlerine ait Arapça vakfiyede şu ibareler kayıtlıdır: "*Halen Halep valisi olan Büyük Vezir Seyyid Hasan Rıza Paşa, Hak yoluna götüren hayırlı bir amel olmasına binaen Allah'ın*

muvaffak etmesi ile bu Kur'ân cüzlerini vakfetti. Onları büyük cedleri eski Sadrazam Darendeli Mehmed Paşa'nın kütüphanesine koydu." Hasan Rıza Paşa'nın vakıf kitaplarından üçü üzerinde yapılan incelemede de benzeri Arpça ifadeler yer almaktadır (Akgündüz, Öztürk ve Baş, 2002: 490).

E. İzzet Hasan Efendi Kitap Bağışları

İzzet Hasan Efendi, Darende'de yetişmiş olan önemli âlimlerden ve Sadrazam Mehmed Paşa Kütüphanesi'ne kitap vakfeden önemli şahsiyetlerden biridir. Kütüphaneye 200 cilt kitap vakfettiği bilinmektedir. Vakfettiği kitapların üzerinde hem mührü hem de "Bu kitabı, Allah rızasını dileyerek vakfettim ibaresi vardır. Devamında idaresini erkek evladına ve onların evladına verilmesini şart koştum. Kim bunu duyduktan sonra değiştirmeye kalkışrsa günahı değiştirenlerin üzerine olsun- Allah'ın laneti zalimlerin üzerindedir. Ben Fakir İzzet Hasan ed- Darendevi. Sene 1221 (1806)" şeklinde kendi el yazısıyla yazmış olduğu vakfiyesi bulunmaktadır (Akgündüz, Öztürk ve Baş, 2002: 490).

F. Kütüphanenin Bugünkü Durumu

Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi, zamanın Kültür ve Turizm Bakanı Sayın Mükerrerem Taşcıoğlu'ndan aldığı vaat üzerine, ata yadigârı yerin aslına rücu etmesi ve etrafındaki tarihi eserlerin korunmasına dikkat ederek kütüphane ve kültür sitesi yaptırmak şartıyla, Kültür ve Turizm Bakanlığına bağışlanmıştır. Bakanlık bunun üzerine 1990 yılında eski tarihi kütüphanenin hemen yanına yeni ve modern bir kütüphane binası yaptırmıştır (Gülseren, 1994: 27). Kütüphane de 2310 adet kayıtlı kitap, 102 adet süreli yayın mevcuttur.

Resim 2: 1990 yılında yapılan Sadrazam Mehmet Paşa Kütüphanesi

Kütüphanede bulunan yazma eserlerin, 2002 yılında Kültür Bakanlığı'nın Genelgesi doğrultusunda İstanbul ya da Konya gibi merkez olarak belirlenmiş olan Yazma Eserler Kütüphanesine gönderilmesi gerekiyordu. Ayrıca 2002 yılında kütüphanede bulunan değerli yazmaların çalınması bu eserlerin toplanmasını hızlandırmıştır. Bu genelge doğrultusunda 710 adet değerli el yazması eser bakım, restorasyon ve dijitalleştirme gibi işlemler için Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesine götürülmüştür. Kütüphanenin

yeni binaya taşınmasından sonra eski bina restore edildikten sonra kullanılmamış ve Vakıflar Bölge Müdürlüğü'ne bağlanmıştır.

G. Arapgir İspanakçızâde Hâfız Mustafa Paşa Kütüphanesi

Malatya'nın Arapgir ilçesinde, Eski Arapgir (Eskişehir) mevkii Osmanpaşa Mahallesi'nin kuzeyinde, yamaçta yer alır. Molla Eyüb Mescidi adıyla tanınmaktadır (Ünalın, 2012: 361). Daha önceleri buranın kütüphane olarak kullanıldığı, isminin de İspanakçı Mustafa Paşa olduğu kaydedilmiştir. Yapı 98 m² alan üzerindedir. Sonradan mescit olarak kullanılmıştır. Bugünkü görünümü de kütüphaneden çok mescit tarzındadır. Yapının ana girişi batı duvarının kuzey köşesinde olup toprak seviyesinden tamamen aşağıda kalmıştır. Kuzey duvarı kayalıklara yaslanmış olup iç mekânda yer alan ağır ile desteklenmiştir. Dikdörtgen görünümlü planı olan bu yapı kuzeyde ağır paye ve sivri kemerlerle ikiye bölünmüş, kare bölümün üzeri güney tarafta iki tromp kuzey yönde iki pandantif üstüne oturtulan kubbe ile örtülmüştür. Tromplar ise sivri kemerlerle desteklenmiştir. Yan duvarlar sağır kemerlerle donatılmış olup kemer ayakları yontularak üçe bölünmüş üçgenler ile tezyin edilmiştir. Tromp alanında küçük pencereler görülür. Yan ve ön cephe duvarlarında sivri kemer ve sivri alınlıklı dikdörtgen pencereler sıralanır. Mihrap nişi çok harap durumdadır. Kitabesi olmadığından kesin tarihini saptamak oldukça güçtür. Ne var ki 18. yüzyıl sonu ile 19. yüzyıl başlarından olduğu sanılan bir Osmanlı çağı yapıtı olmalıdır. 2012-2013 yıllarında restore edilmiştir (Arapgir, 2018).

Kütüphanenin banisi olan Hâfız Mustafa Paşa, İspanakçızâde ailesindedir. Erzurumlu olan Mustafa Paşa kapıcıbaşılık, vezirlik ve valilik yapmıştır. Kitabesi bulunmayan caminin yapı üslubu 18. yüzyıla işaret etmektedir. Soysal (1999: 218) yapı için h. 1186/ m. 1772-1773 tarihini vermektedir. Bu tarihler bâninin yaşadığı döneme uygundur. Darende ilçesindeki Cebecizâde Mehmed Paşa Kütüphanesinin inşa tekniği, malzemesi ve mimari özellikleri bakımından benzerlik göstermektedir. Ayrıca h.1301/ m.1883-1884 tarihli Mamûre-tül azîz vilâyet salnamesinde kütüphanelerle ilgili bölümde, Arapgir'de İspanakçı Mustafa Paşa Kütüphanesinin adı geçmektedir. Sonuç olarak, bütün veriler dikkate alındığında, Hafız İspanakçı Mustafa Paşa tarafından yaptırılan kütüphanenin h. 1187/ m. 1773-1774 tarihinden kısa süre önce inşa edildiği söylenebilir.

Mustafa Paşa Arapgir'de kurmuş olduğu kütüphanesine önce 164 kitap daha sonra h. 1187/ m. 1773-1774 ve h. 1188/ m. 1774-1775 tarihinde de 38 kitap vakfetmiştir (Erünsal, 2008:428), Ayrıca h. 1301/ m. 1883-1884 tarihli Mamûra-tül azîz vilâyet salnâmesinde kütüphanelerle ilgili bölümde, 200 adet kitabının bulunduğu belirtilmektedir (Yapıcı, 2014: 114). Kitaplara ne ve nerde olduğu hakkında bir bilgi bulunmamaktadır. Bina ise 2010 yılında İTÜ Mimarlık Bölümü, İstanbul Arapgir Kültür Derneği ve Arapgir Belediyesi işbirliği ile gerçekleştirilen restorasyon projesi kapsamında restore edilmiştir.

Resim 3: Hâfız Mustafa Paşa Kütüphanesi'nin restore edilmiş hali

H. Es-Seyyid Osman Hulusi Efendi Özel Kütüphanesi

1914-1990 yılları arasında yaşayan Osman Hulusi Efendi mutasavvıf ve divan şairidir. Osman Hulusi Efendi Vakfı'nın da kurucusudur (Es-Seyyid Osman Hulusi Efendi, 2018) Darende'de bulunan özel kütüphanelerden biri de Osman Hulusi Efendi'nin kütüphanesidir. Bu kütüphane ilk olarak Osman Hulusi Efendi'nin kendi kişisel kitaplığı olarak evinde kurulmuştur. Aslında bu durum evinin bir köşesinde küçük bir kitaplık var gibi algı uyandırmış olabilir; ancak durum hiç de öyle değil. Osman Hulusi Efendi'nin evinin özel kitaplık odasının dışında salonda ve evin her yerinde kitaplar vardı. Kitaplara olduğu kadar onları saklamaya, ciltlemeye ve dolaplarına itina gösterirdi. Kitaplıklardan boş kalan az bir kısım duvarları ise hattın, tezhibin en güzel örneği levhalar ile süslerdi (Gülseren, 1995a: 20).

Hulûsi Efendi'nin okumaya, öğrenmeye ve kitaplara verdiği değeri tarif etmek mümkün değildir. Şahsî gayretleriyle kurmuş olduğu kütüphanesi çok yönlü bir kültür hazinesidir. Kendi kütüphanesini koruduğu gibi Şeyh Hamid-i Veli Camii'ndeki kitaplığın korunmasına da ayrı bir önem vermiştir. Ekmek ve suya duyulan ihtiyaç kadar kitaba da ihtiyaç duyulduğunu ifade etmiştir (Tektaş, 2012). Kütüphanedeki, yazmalar antika değerinde olup bir başka nüshası bulunmayan ya da az bulunan eserlerdir. Yazma kitapların dışında, tertip ve korunmasıyla da kendine has özelliği bulunan bu kütüphanede, hemen her konuda eser görmek mümkündür. Ansiklopediler, lügatler, atlaslar, tefsirler, hadis ve fıkıh kitapları, divanlar, antolojiler, deneme ve fikir kitapları ve fen bilimleri gibi 10.000 cildi aşkın kitap bulunmaktadır. Bundan dolayıdır ki Doğu'nun kültür hazinesi olarak da adlandırılan kütüphanesi, akademik çevreler tarafından sıkça ziyaret edilen mekânlardandır (Tektaş, 2012). Kütüphanenin bugünkü durumunda ise kitaplarının bir kısmı Osman Hulusi Efendi'nin çocukları tarafından muhafaza edilmektedir; bir kısmı ise kendi kurucusu olduğu vakıf kütüphanesine bağışlanmıştır.

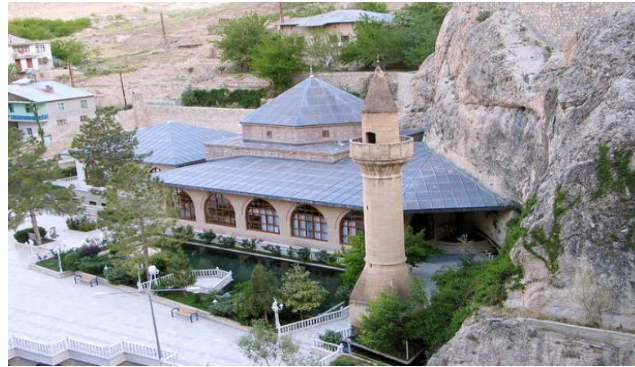
V. Somuncu Baba Kütüphanesi (Şeyh Hamid-i Veli Camii Kütüphanesi)

Darende İlçesi'nde bulunan camiler artık kütüphaneleriyle özdeşleşmiştir. İlimle ibadeti bir arada, bir bütün olarak düşünen Darendelinin kütüphanesi, camisi ile yan yana

inşa edilmiştir. Birçok belde ve mahalle camisinin bir köşesinde içleri kitap dolu bir dolap bir kitaplık mutlaka görülmektedir. İşte bunlardan ilk akla gelenlerden biri de Darende Şeyh-Hamîd-i Veli Camii'si Kütüphanesidir (Gülseren, 1995: 23). Asıl adı Hamid Hamidüddin olan, Somuncu Baba olarak da bilinen Şeyh Hamid-i Veli Osmanlı padişahlarından Yıldırım Bayezid zamanında yaşamış Türk mutasavvıflarındandır. Kayseri Akçakaya'da 1331'de dünyaya gelmiştir. Daha sonra Malatya'nın Darende ilçesine yerleşmiş ve 1412'de burada vefat etmiştir (Şahin, 2009: 377-378).

Caminin güney yönünde dikdörtgen bir oda vardır. Bugün kütüphane olarak kullanılmaktadır. Medreseye bitişik olan cami aynı zamanda kütüphaneye geçişi sağlamaktadır. Kütüphane zaviyeye bağışlanan kitaplardan oluşmuş ve 2000'e yakın el yazması eser bulunmaktadır. Camii kütüphanesi ve kitapları başlangıçta Şeyh Hamid-i Veli İhyâ ve Onarım Derneğine ait iken Es-Seyyid Osman Hulusi Efendi Vakfının kuruluşundan sonra, bu vakfın kontrolü ve sorumluluğu altına geçmiştir. İlk zamanlara toplanmış olan tüm kitaplar ön bölümdeki salonda oluşturulmuş olan bir kitaplıkta sergilenmekteyken Es-Seyyid Osman Hulusi Efendi öncülüğünde yaptırılmış olan bu kütüphane ile kitaplar buraya aktarılmış ve özellikle Darende âlimlerinin vasiyetleri ya da varisleri ile bağış gelen kitaplar sayesinde zenginleşmiştir (Gülseren, 1995: 24).

Sonuç olarak, 2000 yılında açılışı yapılan kütüphane Hulusi Efendi'nin kendi şahsi kitaplarından, halktan gelen bağışlardan ve Es-Seyyid Osman Hulusi Efendi Vakfının çabaları ile elde edilen kitaplardan oluşmaktadır. Kütüphanede, çoğunluğu tarihi önemi olan el yazması eserlerden oluşan pek çok kitap mevcuttur. Kullanıcılarına daha iyi hizmet verebilmek için bilgisayar ortamına aktarılmaya başlanmış ve birçoğu dijitalleştirmeye başlanmıştır. Ayrıca kütüphane biriminin bağlı bulunduğu Araştırma ve Kültür Merkezi kurulmuş olup ilmi araştırmalar, toplantılar ve farklı kültürel etkinlikler düzenlenmektedir (Kütüphane, 2018).

Resim 7: Somuncu Baba külliyesi

VI. Balaban Şeyh Abdurrahman-ı Erzincani Kütüphanesi

Abdurrahman-ı Erzincanî, Yıldırım Bayezid devri şeyhlerindedir. Şeyh Hamid-i Veli'nin kayınpederidir. Şeyh Hamid-i Veli'nin (Somuncu Baba) Şeyh Abdurrahman-ı

Erzincani'nin kızı Necmiye Sultan ile evlendiği rivayet edilmektedir. Ayrıca Somuncu baba ile aralarında kuvvetli bir manevi bağ olduğu bilinmektedir. Darende ilçesinin Balaban kasabasında ikamet etmiş ve m. 1432/ h. 835) tarihinde vefat etmiştir. Balaban Kasabası'nda bulunan bu kütüphane Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı tarafından yaptırılmıştır. Cami, türbe, kütüphane ve meşrutadan meydana gelen küçük külliye, çadır şeklindeki mescidi, mızrak ucu şeklindeki minaresi ve diğer yapılarıyla modern mimarî anlayışıyla inşa edilmiş çok güzel bir eserdir. Hatta bu proje Yıldız Teknik Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Mimarlık bölümünde ders olarak okutulmuştur (Kesenceli, 2018: 49-50).

Resim 8: Abdurrahman-ı Erzincanî Camii

Camisinin 50 metrekarelik özel bir salonu da kütüphane haline getirilmiştir. Cevizden kitaplıkların yapımı 1980'li yıllarda gerçekleşmiş, kitapların toplanmaya başlanması 1970'lerden de önceye uzanmaktadır. Başlangıçta beldenin öğretmenlerinin verdikleri kitaplarla yola çıkılmış, yine yöre ahalsinin, vasiyetleri gereği camiye hibe edilen kitaplar da eklenerek kütüphanene koleksiyonu genişletilmiştir. Koleksiyon farklı tür kitaplardan oluşmaktadır. MEB'in temel eserler serisinden, ansiklopedilere, yabancı dil eserlerinden, Türk roman, şiir, denemelerine ve birçok güncel süreli yayına sahiptir. Ayrıca tüm bunların yanı sıra özellikle tefsir, fıkıh, ilmihal ve tasavvuf başta olmak üzere ilahiyat alanında ciddi eserler ve kur'an-ı kerimler, hadis, siyer kitapları Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı tarafından temin edilmiştir. Vakıf, kitap bağışlarının yanı sıra kitapların tasnifi, etiketlenmesi gibi işlemleri de yapmıştır. Kütüphane de 1681 kayıtlı kitap bulunmaktadır; ancak kütüphanenin son durumu hakkında bilgilere ulaşamamıştır. Kütüphane de, tabandan tavana kadar ceviz dolaplar, masalar, tertemiz dizilmiş, özenle yerleştirilmiş, okuyucusunu beklemektedir (Gülseren, 1995: 29).

VII. Matbah-ı Amire Emini Osman Ağa Kütüphanesi

Arapgir'de h. 1235/ m. 1820 yılında kurulan bir başka kütüphanedir. Kütüphane hakkına Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nden başka bilgi yoktur (Erünsal, 2008: 279).

VIII. Hüseyin Paşa Medresesi Kütüphanesi

Hüseyin Paşa Darende’de yaptırmış olduğu medrese ile ilim dünyasına büyük katkı sağlamıştır. Yakın dostu ve medresenin müderrislerinden Fethullah Musulî Efendi Hüseyin Paşa’nın medreseyi babası için yaptırdığını ifade etmiştir. Hüseyin Paşa’nın vakfiyelerinde söz konusu medrese hakkında her hangi bir kayıt bulunmaması söz konusu medrese hakkında yeterli bilgiye ulaşmayı zorlaştırmaktadır. Bu nedenle çok detaylı bilgilere ulaşılabilmiştir. Hüseyin Paşa’nın oğlu Yusuf Paşa, babasının medresesine kitap vakfetmiş, bu kitabın vekâletini buradaki müderrislerden Fethullah Musulî’ye vermiştir. Böylelikle bu medrese de hocaların ve öğrencilerin yararlanabilmesi için oluşturulmuş özel bir kitaplığın olduğunu bilinmektedir. Medrese de şehrin önde gelen âlimlerin ders vermeye başlaması, bir kütüphanesinin olması medresenin ilim dünyasındaki yerini daha da arttırmıştır; ancak, Yusuf Paşa bu kitapları mütalaa ve muhafaza etmeleri şartıyla vakfettiğini belirtmiştir. Daha sonraları bu yapı varlığını devam ettirememiştir (Akgündüz, Öztürk ve Baş, 2002: 493).

IX. Abide Hatun Medresesi Kütüphanesi

Medrese, Hüseyin Paşa’nın kardeşi Hasan Efendi’nin kızı olan Abide Hanım, tarafından yaptırılmıştır. Hasan Ağa Tokat’da ki görevi sırasında kızı Abide Hanımı orada evlendirmiştir. Abide Hanım, cedit Zeynelabidin Paşa’nın Darende’deki konağına bitişik olarak 1182/1768 tarihinde bu medreseyi yaptırmıştır. Vakfiyesine göre, medresenin 6 hücre ve bir kütüphanesi vardır. Abide Hanım bu medreseyi 500 kuruş masrafla yaptırmıştır. Bu medresenin müderrisine ve mum masraflarına harcanmak üzere Tokat’ta bulunan bir ekmeği dükkânının gelirini medreseye vakfetmiş, kendi kardeşi Mehmet Efendi’yi de medresenin müderrisliğine getirmiştir. Bu medrese ve kütüphanesi hakkında daha geniş bir kayda rastlanmamıştır (Akgündüz, Öztürk ve Baş, 2002: 497).

X. İnönü Üniversitesi Kütüphanesi

1975 yılında kurulan Malatya İnönü Üniversitesi ile birlikte kütüphanede kurulmuş ve hizmet vermeye başlamıştır. 1976 yılında eğitime başlayan İnönü Üniversitesi bugünkü Malatya Fen Lisesi binasında başlamış ve bugünkü kampüsüne 1984 yılında taşınan üniversitenin kütüphanesi ilk olarak Fen-Edebiyat fakültesinde hizmet vermiştir. 1986 yılında merkez kütüphane kimliği verilerek merkezileştirilmiştir. 1997 yılında kendine özel dört katlı binasına taşınan merkez kütüphane son olarak 2003 yılında yeni yapılan binasına taşınmış ve hala bu binada hizmet vermektedir. Kütüphane A blok ve B blok olmak üzere toplam 7000 m² alandan oluşmaktadır. Kütüphane, 150000’den fazla basılı kaynak, 2000’den fazla elektronik kitap olmak üzere zengin bir koleksiyona sahiptir (Tarihçe, 2018).

A. İnönü Üniversitesi Merkez Kütüphanesine Bağlı Birim Kütüphaneleri

İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi: Fakülte ilk kurulduğunda Darende ilçesinde hizmete başlamıştır. Dolayısıyla kütüphane de burada hizmete başlamıştır. İlk zamanlar Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi’nin yaptığı kitap bağışlarıyla kütüphane koleksiyonu oluşmaya başlamıştır; ancak daha sonra daha başka gönülseverlerin bağışları da

toplanınca araştırmacılar için verimli bir kütüphane ortaya çıkmıştır. Fakültenin 2001 yılında merkez kampüsüne taşınmasıyla birlikte kütüphane de İnönü Üniversitesi Merkez Kütüphanesine bağlı bir birim kütüphanesi haline gelmiştir. Şuan da ise 16000'den fazla materyali ve 500 m²'lik alanı ile kullanıcılarına hizmet vermektedir.

Hukuk Fakültesi Kütüphanesi: 2012 yılında kurulmuş ve 5000'den fazla materyaliyle görevlendirilmiş bir memur tarafından hizmet verilmektedir.

Malatya Meslek Yüksekokulu Kütüphanesi: 1982 yılından bu yana küçük bir alan da dahi olsa 3000'i aşkın materyali ve bir personeli ile kullanıcılarına hizmet vermektedir.

Sürgü Meslek Yüksekokulu Kütüphanesi: 1998 yılında kurulmuş ve kurulduğu zamandan beri 2000'e yakın kitap koleksiyonu ile sınırlı da olsa kullanıcılarına hizmet vermeye çalışmaktadır.

Arapgir Meslek Yüksekokulu Kütüphanesi: Merkeze uzak olmasının da etkisi olduğu düşünülürse diğer birim kütüphanelerine göre daha fazla kullanıcı kapasitesine, geniş mekâna ve bol koleksiyona (8295 adet basılı kaynak) sahiptir.

Darende Bekir Ilıcak Meslek Yüksekokulu Kütüphanesi: Henüz yeni kurulmuş (2014) olan bir kütüphanedir. Çok zengin bir koleksiyona (1603 adet basılı kaynak) sahip olmasa dahi geniş bir mekân ve kullanıcı kapasitesine sahip bir kütüphanedir.

Tıp Fakültesi Kütüphanesi: 2001 yılında kurulan 250 m²'lik alana sahip 3000'i aşkın kaynağı ve 3 personeli ile hizmet vermektedir.

Battalgazi Kampüsü: 2007 yılında kurulan kampüs de bir personelin gözetiminde 3000'den fazla materyali ile aynı anda 60 kişiye hizmet verebilecek düzendedir.

XI. Malatya İl Halk Kütüphanesi

Malatya İl Halk Kütüphanesi ilk olarak bugünkü Atatürk Müzesi eski adıyla Halkevi binasında 1950 yılında kurulmuştur. Kütüphane, Malatya Umumi Kütüphanesi adıyla ve 3500 kitabıyla şehir halkına hizmet etmeye başlamıştır. Zaman içerisinde çeşitli yerlerde hizmetine devam ederken 1979 yılında Kültür Turizm Bakanlığı tarafından yaptırılan mevcut binasına taşınarak burada hizmet vermeye devam etmiştir. Mevcut binanın mülkiyeti hazineye ait olup 147 m²'lik 6 salonu ve 100 m²'lik 5 odası ile toplamda 1350 m² kullanım alanına sahiptir. Kütüphanenin 2014 yılı sayımlarına göre 50000'den fazla kitabı, 100 den fazla süreli yayını ve 600'den fazla kitap dışı materyal olmak üzere zengin bir koleksiyonu vardır (Hakkımızda, 2014).

A. Merkez Şube Kütüphaneleri

Sabancı Halk Kütüphanesi: 2012 yılında Sabancı Kültür Merkezi içerisinde 1 şef, 4 memuru ile toplamda 5 personelle hizmet başlamıştır. 11750 materyal ve 30002 den fazla kullanıcısı vardır.

Konak Halk Kütüphanesi: 1990 yılın da hizmete açılan kütüphane, Konak mahallesinde mülkiyeti belediyeye ait 3 katlı ve 300 m² 'lik binasında, 5944 kitap, 718 okuyucu ve dört personeli ile özverili bir şekilde hizmet vermektedir.

Dilek Halk Kütüphanesi: 1993 yılının Kasım ayında hizmete açılan kütüphane, Dilek Mahallesi'nde mülkiyeti belediyeye ait yaklaşık 100 m²'lik binada, 6291 kitap, 500'den fazla okuyucu ve iki personeli ile hizmet vermektedir.

Sadreddin Konevi Kütüphanesi: 2014 yılında hizmete giren kütüphane Kongre ve Kültür Merkezi içerisinde 180 70 m²'lik binada 4235 materyali ve üç personeli kullanıcılarına açılmıştır.

Yaygın Şube Halk Kütüphanesi: Personeli olmadığından dolayı geçici olarak kapatılmıştır.

Merkeze Bağlı İlçe Halk Kütüphaneleri

Akçadağ İlçe Halk Kütüphanesi: 1981 yılında mevcut belediye binasında 62 m²'lik alanda kurulan kütüphanede bir personel görev yapmaktadır.

Arguvan İlçe Halk Kütüphanesi: 1982 yılında kurulan kütüphane hükümet konağındaki 45 m²'lik küçük salonunda bir personeli ile hizmet vermektedir.

Arapgir İlçe Halk Kütüphanesi: Belediye binasındaki 95 m²'lik salonunda 1991'den beri ve kullanıcılarının hizmetindedir. İki personeli vardır.

Battalgazi İlçe Halk Kütüphanesi: Diğer birçok ilçe kütüphanesi gibi belediye binasının 120 m²'lik bir salonunda hizmet vermektedir. 1991 yılında kurulan kütüphane bir personeli hizmetlerine devam etmektedir.

Darende Sadrazam Mehmet Paşa İlçe Halk Kütüphanesi: Yukarıdaki bölümde bu kütüphaneden detaylı olarak bahsedilmiştir.

Doğanşehir İlçe Halk Kütüphanesi: Belediye binasının sosyal tesisler kısmında 120 m²'lik alanda hizmet veren kütüphane bir personeliyle 1982 yılında kurulmuştur. Ayrıca Doğanşehir de iki ayrı daha halk kütüphanesi vardır.

Erkenek Halk Kütüphanesi: Malatya-Gaziantep E-5 Karayolu üzerinde bulunan kütüphane 1992 yılından beri 80 m²'lik kullanım alanıyla ve iki personeli ile kullanıcılarına hizmet etmektedir.

Polat Halk Kütüphanesi: Belediye binasının 2. katında ki 50 m²'lik salonunda 1990 yılında hizmete açılan kütüphane de bir personel vardır.

Hekimhan İlçe Halk Kütüphanesi: 200 m²'lik iki salonuyla 1973 yılından beri hizmet vermektedir. Üç personeli bulunmaktadır.

Hekimhan Güzelyurt Halk Kütüphanesi: 1993 yılında belediye binasında kurulmuştur. 55 m²'lik salonunda iki personeli ile kullanıcılarına hizmet vermektedir.

Kale İlçe Halk Kütüphanesi: 1991 yılında kaymakamlık binasının 55 m²'lik bir salonunda bir personeli ile hizmet sunmaktadır.

Yeşilyurt İlçe Halk Kütüphanesi: 1983 yılında belediye binasında kurulan, 185 m²'lik iki salonu ve üç personeli ile hizmet veren bir kütüphanedir.

Yazihan İlçe Halk Kütüphanesi: 2005 yılında 240 m² üzerine kurulmuş ve bir personeli vardır.

Kuluncak İlçe Halk Kütüphanesi: Geçici olarak kapatılmıştır.

Pütürge İlçe Halk Kütüphanesi: Geçici olarak kapatılmıştır.

XII. Sonuç

Tarihi süreçte pek çok medeniyete ve kültüre ev sahipliği yapmış Malatya şehri cami, medrese, külliye, çeşme, bedesten vb. gibi çok çeşitli tarihi yapılara sahip olmasına rağmen bu yapılar içerisinde kütüphane binaları yok denecek kadar azdır. Başlı başına bir kütüphane binası olmasa dahi Osmanlı'dan gelme bir kültür olan medrese, tekke, zaviye, cami ya da külliye içlerinde vakıflara bağlı kütüphanelerin olduğu çok büyük olasılıktır; ancak Malatya cami medrese, külliye gibi tarihi yapılar açısından çok zengin olmasına karşın buralarda kütüphanelerin bulunduğu dair bilgilere az miktarda rastlanılmıştır. Sadece Osmanlı dönemindeki kayıtlardan ve vakıflardan elde edilen belgeler, Malatya kütüphaneleri hakkında bilgi vermektedir. Günümüzde ise İnönü Üniversitesi'nin merkez kütüphanesi ve buraya bağlı birim kütüphaneleri binlerce öğrencinin ve personelin bilgi ihtiyacını karşılamaktadır. Aynı şekilde Malatya İl Halk Kütüphanesi ve buraya bağlı şube ve ilçe halk kütüphaneleri de şehir halkının bilgi ihtiyaçlarını karşılayabilecek niteliktedir.

Kaynaklar

Akgündüz, A., Öztürk, S. ve Baş Y. (2002). *Darendeli Tarihi*. İstanbul: Somuncu Baba Araştırma ve Kültür Merkezi Yayınları.

Arapgir (2018) Malatya: Türkiye Cumhuriyeti Malatya Valiliği. Erişim tarihi: 17 Aralık 2018.

<http://www.malatya.gov.tr/kurumlar/malatya.gov.tr/Dosyalar/Menuler/Kultur%20Turizm/K%C3%BCI%C3%BCr%20Varliklar%C4%B1/Arapgir.pdf>

Aras, N. (2006). *Ondokuzuncu Yüzyılda Malatya Sancağı Besni Kazası'nın Tarihi Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Yapısı* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kahramanmaraş: Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aytaç, İ. (2013). *Malatya Türk İslam Dönemi Mimari Eserleri 2. Malatya*: Malatya Kitaplığı Yayınları.

Balık, İ. (2001). "Anadolu Selçuklu Medreselerinin İdareci ve Hizmetli Kadrosu". *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (2) 1-11.

Cumhuriyet Dönemi (2015) Malatya: Türkiye Cumhuriyeti Malatya Valiliği. Erişim tarihi: 18 Aralık 2018.

<http://www.malatya.gov.tr/cumhuriyet-donemi>

Darende (2018) Malatya: Türkiye Cumhuriyeti Malatya Valiliği. Erişim tarihi: 17 Aralık 2018.

<http://www.malatya.gov.tr/kurumlar/malatya.gov.tr/Dosyalar/Menuler/Kultur%20Turizm/K%C3%BClt%C3%BCr%20Varliklar%C4%B1/Darende.pdf>

Es-Seyyid Osman Hulusi Efendi (2018) Malatya: Es-Seyyid Osman Hulusi Efendi Vakfı. Erişim tarihi: 18 Aralık 2018.

<https://hulusiefendivakfi.org.tr/es-seyyid-osman-hulusi-efendi/>

Gülseren, C. (1994), “Darendenin Kütüphaneleri (II): Sadrazam Mehmet Paşa Kütüphanesi”. *Somuncubaba Kültür-Edebiyat-Araştırma Dergisi*, 1 (2), 26-30.

Gülseren, C. (1995), “Darende Kütüphaneleri (V): Balaban Şeyh Abdurrahman-i Erzincani Kitaplığı”. *Somuncu Baba Kültür-Edebiyat-Araştırma Dergisi*, 2 (5), 29-31.

Hakkımızda (2014) Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. Erişim tarihi: 18 Aralık 2018.

<http://www.malatyakutup.gov.tr/TR-108463/hakkimizda.html4>

Kesenceli, R. (2018). “Abdurrahman Erzincani Hazretleri (K.S)”. *Somuncubaba Aylık İlim Kültür ve Edebiyat Dergisi*, 25 (214), 46-50.

Kütüphane (2018) Malatya: Es-Seyyid Osman Hulusi Efendi Vakfı. Erişim tarihi: 18 Aralık 2018.

<https://hulusiefendivakfi.org.tr/hizmetlerimiz-2/kulturel-faaliyetler/kutuphane/>

Erünsal İ. E. (2008). *Osmanlı Vakıf Kütüphaneleri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Eroğlu, B. (1990). *Bazı Örnekleri ile Anadolu'da Tarihi Türk Kütüphane Mimarlığı* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

İpşirli, M. (1992), “Buk'a”. *İslam Ansiklopedisi*, (VI, 386- 387). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.

Karakuş, R. İ. (2001). “Sadrazam Mehmed Paşa”. *Somuncu Baba Dergisi*, 7 (30): 36-38.

Medeniyetin Beşiği Malatya. (2013). Çetin Şişman (Ed.). Malatya: Malatya Kitaplığı Yayınları.

- Soysal, Ö. (1999). *Türk kütüphaneciliği: Belgeler: Yazıtlar/yapı 5*. Ankara: Kültür Bakanlığı Kütüphaneler Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Şahin, H. (2009). “Somuncu Baba”. *İslam Ansiklopedisi* (XXXVII, 377-378). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Şancı, F. (2013). *Malatya Türk İslam Dönemi Mimari Eserleri 3*. Malatya: Malatya Kitaplığı Yayınları.
- Şehsuvaroğlu, B. N. (1978). “Tarihte ve bizde kütüphane”. *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, 27 (1), 1- 9.
- Tarihçe (2018) Malatya: İnönü Üniversitesi. Erişim tarihi: 18 Aralık 2018.
<http://inonu.edu.tr/tr/kutuphane/1842/menu?m=1845>
- Taş, E. (2009). *Malatya Müzesi 'nde Bulunan Düz Dokumalar* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tektaş, M. (2012). Kırk Yıl Önceki Bir Gazete Manşeti “Yirminci Asrın Filozofu. Erişim tarihi: 17 Aralık 2018
<http://www.darendehaber.com/kose-yazilari/-342.html>
- Ünalın, H. S. (2012). *Anadolu'daki Türk Kütüphaneleri*. İstanbul: İSAM.
- Yapıcı, S. (2014). *Osmanlı Vilayet Salnamelerinde Malatya (1869- 1908.)* Malatya: Malatya Kitaplığı Yayınları.